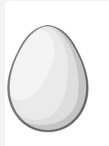

คู่มือ

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริฯ ประจำปี 2567

พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่ด้อย

กองงานพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กรมปศุสัตว์

โทร 0 2653 4444 ต่อ 3371

**โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**

ความเป็นมาโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ฯ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เริ่มแรกเมื่อ พ.ศ.2523 ทรงทอดลงทำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ต่อมาทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการอื่นๆ รวม 8 โครงการและขยายพื้นที่ดำเนินงานไปยังสถานศึกษาสังกัดอื่นๆ มีหน่วยงานร่วมดำเนินงานสนองพระราชดำริทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จึงทรงโปรดฯ ให้โครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ (แผน กพด.) ฉบับที่ 1 พ.ศ.2535-2539 ฉบับที่ 2 พ.ศ.2540-2544 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2545-2549 ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2559 และ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569

**แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569**

1. วัตถุประสงค์

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ (แผน กพด.) ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569 กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ 3 ด้าน คือ

- 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างสมดุลในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ มีความรักและหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ
- 2) เพื่อขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ครอบคลุมและชุมชนเกิดการพัฒนา ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนและโรงเรียนไปพร้อมๆ กัน
- 3) เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาเป็นศูนย์บริการความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการพัฒนาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษาหรือองค์กรอื่นๆ ทั้งจากภายในประเทศและจากต่างประเทศ เพื่อนำไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละที่ สร้างความร่วมมือและเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

2. เครื่องชี้วัด แผน กพด.ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569 (ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมปศุสัตว์)

เป้าหมาย/ตัวชี้วัด	แบบรายงาน
เป้าหมายหลักที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการงานอาชีพ	
ตัวชี้วัด 27 ปริมาณผลผลิตทางการเกษตร	แบบรายงาน 401
ตัวชี้วัด 28 คะแนนเฉลี่ยวิชาเกษตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	แบบรายงาน 402
หมายเหตุ จะมีการพัฒนาขอบเขตของเนื้อหาและเครื่องมือในการวัดต่อไป	แบบประเมินวิชาเกษตรเป็นรายชั้นและรายบุคคล แบ่งเป็น วัดความรู้ 40 คะแนน และทักษะ 60 คะแนน
เป้าหมายหลักที่ 7 ขยายการพัฒนาจากโรงเรียนสู่ชุมชน	
ตัวชี้วัด 33 จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการขยายกิจกรรม	กพด.001 (ข้อ 8 การขยายผลสู่ชุมชน)
เป้าหมายหลักที่ 8 พัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์บริการความรู้	
ตัวชี้วัด 34 จำนวนประชาชนที่มาใช้แหล่งเรียนรู้ของ ร.ร.	กพด.001 (ข้อ 9 โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้)

3. พื้นที่เป้าหมาย

ข้อมูลสถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีการศึกษา 2565

สังกัด	สถานศึกษา (แห่ง)	จำนวนนักเรียน				
		ปฐมวัย	ประถม	มัธยม	รวม	
1	กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	222	6,671	18,915	1,239	26,825
2	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*	236	8,392	27,117	27,252	62,761
3	สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	20	2,306	5,586	8,937	16,829
4	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	39	1,115	1,007	-	2,122
5	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	282	2,253	3,623	-	5,876
6	สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร	29	3,298	14,198	5,000	22,496
7	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	71	-	-	5,439	5,439
รวม		899	24,035	70,446	47,867	142,348

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2560-2569
เครื่องชี้วัด แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ฯ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2569
สถานศึกษาในโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชดำริ ฯ ประจำปีการศึกษา 2566

การดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ กรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538 ยึดกรอบการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน และครัวเรือนผู้ปกครอง โดยดำเนินกิจกรรม ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้การปศุสัตว์และเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ฯ
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้การปศุสัตว์และเกษตรกรรมยั่งยืน ขยายจากโรงเรียนสู่ชุมชน ให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ครอบครัวและชุมชนเกิดการพัฒนา ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนและโรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้การปศุสัตว์และเกษตรกรรมยั่งยืนของสถานศึกษา เป็นแหล่งบริการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละที่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

เป้าหมาย

1. นักเรียนไม่น้อยกว่า 10,000 คน ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างสมดุลทั้ง 4 ด้าน (พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา) มีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ส่งเสริมการผลิตอาหารและสร้างอาชีพแก่ผู้ปกครองในชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา
3. ส่งเสริมโรงเรียนจัดบริการความรู้การปศุสัตว์และเกษตรกรรมยั่งยืน อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนการดำเนินงานและงบประมาณ

1. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

เป้าหมาย สถานศึกษา/โรงเรียนในโครงการฯ 250 โรงเรียน

ลักษณะโรงเรียน มีการเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่อง ผลผลิตอาหารโปรตีนระดับดีขึ้นไป สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้นักเรียนได้บริโภคครบตามเกณฑ์ 40 กรัม/คน/มื้อ การบันทึกข้อมูลการผลิตเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง จัดทำบัญชีฟาร์ม วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตได้ จัดตั้งกองทุนการเลี้ยงสัตว์และบริหารจัดการเงินกองทุนในการจัดหาปัจจัยการผลิตในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ได้เอง นักเรียนมีความรู้ด้านปศุสัตว์และด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณะแผนกสัตวศาสตร์ของนักเรียน อยู่ระดับดีขึ้นไป

งบประมาณ

- อบรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ร.ร. 250 แห่งๆ ละ 500 บาท เงินเงิน 125,000 บาท
- วัสดุการเกษตร 250 แห่งๆ ละ 2,000 บาท เป็นเงิน 500,000 บาท

หมายเหตุ สนับสนุนพันธุ์สัตว์ให้เหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียน อาหารสัตว์มีคุณภาพเหมาะสมกับชนิดสัตว์ที่เลี้ยง สามารถถ่วงจ่ายไม่เกินวงเงินที่จัดสรรให้

2. กิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการผลิตแบบยั่งยืน

เป้าหมาย - สถานศึกษา/โรงเรียนในโครงการฯ 199 โรงเรียน

ลักษณะโรงเรียน มีการเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่อง ผลผลิตอาหารโปรตีนยังไม่เพียงพอ มีเงินกองทุนการเลี้ยงสัตว์สามารถบริหารจัดการเงินกองทุนได้เงินกองทุนไม่มากพอที่จะซื้อปัจจัยการผลิตได้เอง

- เกษตรกร 200 ราย (35 โรงเรียนๆ ละ 5 ราย) โดยคัดเลือกตามคุณสมบัติ ดังนี้

1) เกษตรกรมีความพร้อมในการผลิตวัตถุดิบเพื่อสนับสนุน/จำหน่ายให้กับโรงเรียน มีความตั้งใจและสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความขยันหมั่นเพียร พร้อมที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำ

2) สามารถสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ หรือคอกสัตว์ที่เหมาะสม มีอุปกรณ์การเลี้ยง มีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ มีน้ำสำหรับเลี้ยงสัตว์และรดแปลงพืชอาหารสัตว์

3) สามารถจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทข้าวโพด ปลายข้าว รำ ฯลฯ ในพื้นที่ สำหรับใช้ผสมกับหัวอาหาร จัดซื้ออาหารสัตว์เพิ่มเติมจากการสนับสนุนของกรมปศุสัตว์

งบประมาณ

- จัดเวทีสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ร.ร. 199 แห่งๆ ละ 1,000 บาท เป็นเงิน 199,000 บาท
- วัสดุการเกษตร 199 แห่งๆ ละ 8,000 บาท เป็นเงิน 1,592,000 บาท
- วัสดุการเกษตร ผู้ปกครอง 200 รายๆ ละ 1,000 บาท เป็นเงิน 200,000 บาท
- วัสดุก่อสร้าง ร.ร. 199 แห่ง ๆ ละ 1,000 บาท เป็นเงิน 199,000 บาท

หมายเหตุ สนับสนุนพันธุ์สัตว์ให้เหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียน อาหารสัตว์มีคุณภาพเหมาะสมกับชนิดสัตว์ที่เลี้ยง สามารถถ่วงจ่ายไม่เกินวงเงินที่จัดสรรให้

3. กิจกรรมไก่ไข่พระราชทาน

เป้าหมาย โรงเรียนที่ดำเนินโครงการไก่ไข่พระราชทาน ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 8 และ 9 จำนวน 51 แห่ง

ลักษณะโรงเรียน โรงเรียนที่มีดำเนินโครงการไก่ไข่พระราชทาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. เพื่อผลิตไข่ไก่สำหรับเป็นอาหารกลางวัน และสร้างกองทุนการเลี้ยงสัตว์สามารถบริหารจัดการเงินกองทุนที่จะซื้อปัจจัยการผลิตได้เอง

- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปีที่ 1 จำนวน 47 แห่ง
- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปีที่ 2 จำนวน 4 แห่ง

งบประมาณ สำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปีที่ 2

- อบรมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม 4 แห่งๆ ละ 1,000 บาท เป็นเงิน 4,000 บาท
- วัสดุการศึกษา 4 แห่งๆ ละ 3,000 บาท เป็นเงิน 12,000 บาท และ 2 แห่ง ในจังหวัดสตูล 2,000 บาท สำหรับอาหารสัตว์ และวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงที่จำเป็น

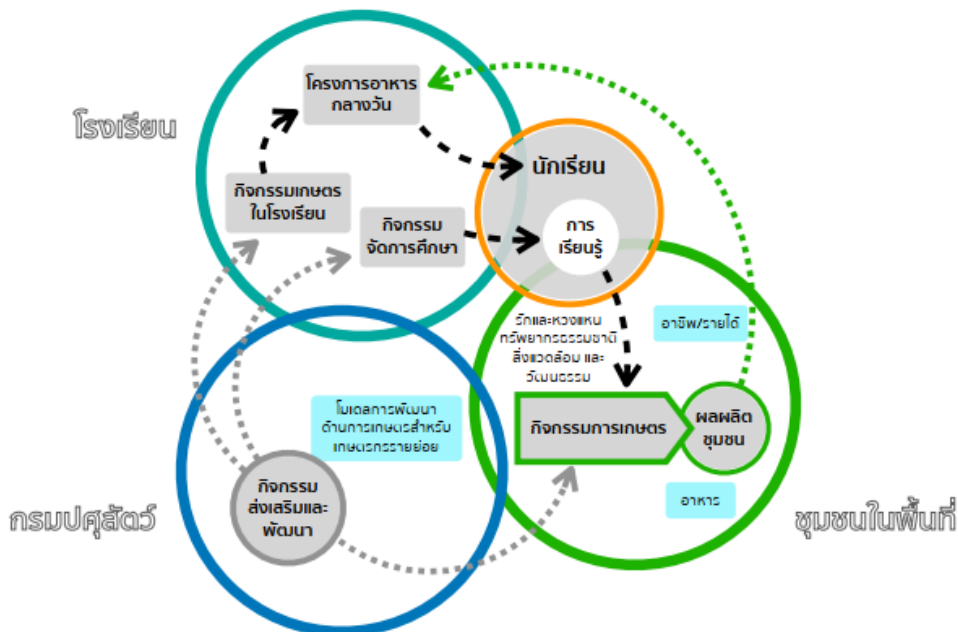
หมายเหตุ สามารถถัวจ่ายไม่เกินวงเงินที่จัดสรรให้

แนวทางการดำเนินงาน

1. ระบบการผลิต 3 รูปแบบ ส่งเสริมการผลิตแบบยั่งยืน (การนำรูปแบบไปดำเนินการ)

1.1 การออกแบบ - รูปแบบ “โมเดลการพัฒนาด้านการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย”

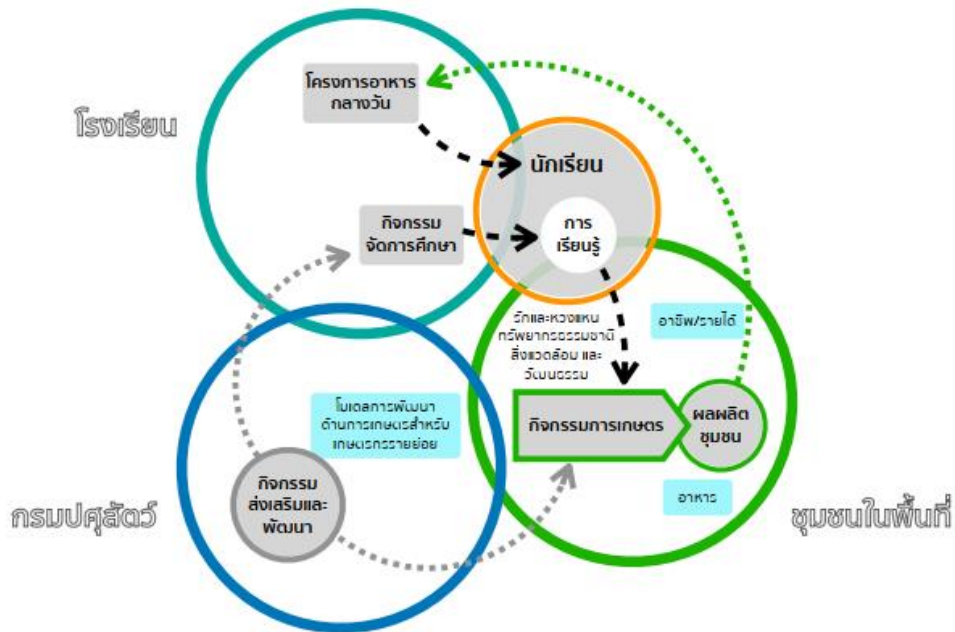
แบบที่ 1 : โรงเรียนมีแปลงเกษตรแต่ผลิตไม่เพียงพอ - สำหรับโรงเรียนที่มีแปลงเกษตร แต่ผลิตไม่เพียงพอ ประกอบด้วย 4 หน่วยงาน

- โรงเรียน กิจกรรมการเกษตรในโรงเรียนยังคงมีเหมือนเดิม ผลิตในแปลงเกษตรของโรงเรียนเข้าสู่โครงการอาหารกลางวัน ควบคู่กับกิจกรรมการศึกษา การเรียนรู้ และรับผลผลิตจากแปลงเกษตรของชุมชนเพื่อให้ นักเรียนได้รับอาหารกินครบตามเกณฑ์ความต้องการ ต่อเนื่องตลอดทั้งปี
- นักเรียน ได้รับอาหารจากผลผลิตของโรงเรียน พร้อมกิจกรรมทางการศึกษา ได้รับการเรียนรู้ (อาหาร + การเรียนรู้)
- ชุมชนในพื้นที่ (ผลผลิตของโรงเรียนไม่เพียงพอ) เกิดกิจกรรมทางการเกษตร สร้างผลผลิตในชุมชน ผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นอาหาร อาชีพ และรายได้ ให้กับเกษตรกร ผลผลิตส่วนหนึ่งส่งให้กับโรงเรียน เป็นอาหารกลางวันของโรงเรียน นอกจากนี้ ในชุมชนจะเกิดความรู้สึกห่วงหวั่น ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากกิจกรรมที่ดำเนินการ

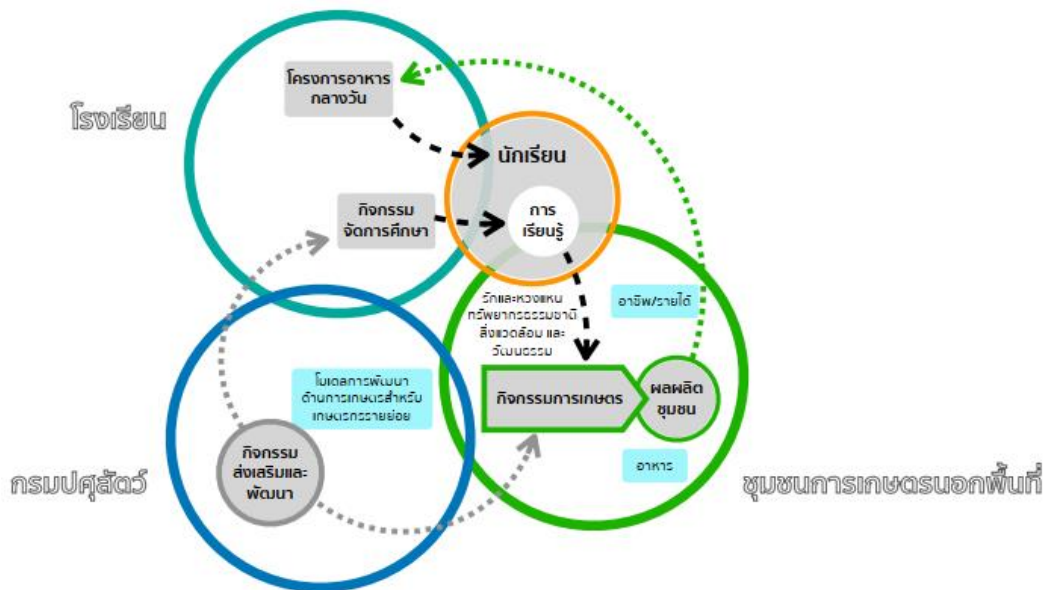
- กรมปศุสัตว์ ส่งเสริมกิจกรรม และพัฒนา เพื่อให้ชุมชนทำกิจกรรมทางการเกษตร เกิดเป็นผลผลิตของชุมชน โดยใช้หลักการ 3 มิติ (มิติพื้นที่ มิติหลักการ มิติกระบวนการ) สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็น ความรู้ จัดเวทีการมีส่วนร่วม

แบบที่ 2 : โรงเรียนไม่มีแปลงเกษตรแต่มีชุมชนการเกษตรในพื้นที่รอบโรงเรียน - สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีแปลงเกษตร มีชุมชนการเกษตรในพื้นที่รอบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 หน่วยงาน

- โรงเรียน โรงเรียนมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน และกิจกรรมทางการศึกษา รับประทานผลผลิตจากแปลงเกษตรของชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้รับอาหารกินครบตามเกณฑ์ความต้องการ ต่อเนื่องตลอดทั้งปี
- นักเรียน ได้รับอาหารจากผลผลิตของโรงเรียน พร้อมกิจกรรมทางการศึกษา ได้รับการเรียนรู้ (อาหาร + การเรียนรู้)
- ชุมชนในพื้นที่ เกิดกิจกรรมทางการเกษตร สร้างผลผลิตในชุมชน ผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นอาหาร อาชีพ และรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกร ผลผลิตส่วนหนึ่งส่งให้กับโรงเรียน เป็นอาหารกลางวันของโรงเรียน นอกจากนี้ ในชุมชนจะเกิดความรู้สึกห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากกิจกรรมที่ดำเนินการ
- กรมปศุสัตว์ ส่งเสริมกิจกรรม และพัฒนา ในโรงเรียนสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมทางการเกษตร เกิดผลผลิตของชุมชน โดยใช้หลักการ 3 มิติ (มิติพื้นที่ มิติหลักการ มิติกระบวนการ)

แบบที่ 3 : โรงเรียนไม่มีแปลงเกษตรและไม่มีชุมชนการเกษตรในพื้นที่รอบโรงเรียน - สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีแปลงเกษตร ไม่มีชุมชนการเกษตรในพื้นที่รอบโรงเรียน ประกอบด้วย 4 หน่วยงาน

- โรงเรียน โรงเรียนมี 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน และกิจกรรมทางการศึกษา รับผิดชอบจากแปลงเกษตรของชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้รับอาหารกินครบตามเกณฑ์ความต้องการ ต่อเนื่องตลอดทั้งปี โรงเรียนใช้พื้นที่แปลงเกษตรเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน
- นักเรียน ได้รับอาหารจากผลผลิตของโรงเรียน พร้อมกิจกรรมทางการศึกษา ได้รับการเรียนรู้ (อาหาร + การเรียนรู้)
- ชุมชนนอกพื้นที่ เกิดกิจกรรมทางการเกษตร สร้างผลผลิตในชุมชน ผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นอาหาร อาชีพ และรายได้ที่มั่นคงให้กับเกษตรกร ผลผลิตส่วนหนึ่งส่งให้กับโรงเรียน เป็นอาหารกลางวันของโรงเรียน นอกจากนี้ ในชุมชนจะเกิดความรู้สึกห่วงแหนนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากกิจกรรมที่ดำเนินการ
- กรมปศุสัตว์ ส่งเสริมกิจกรรม และพัฒนา ในโรงเรียนสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาในชุมชนที่อยู่นอกพื้นที่ของโรงเรียน สนับสนุนกิจกรรมทางการเกษตร เกิดผลผลิตของชุมชน โดยใช้หลักการ 3 มิติ (มิติพื้นที่ มิติหลักการ มิติกระบวนการ)

1.2 การทำแผนการผลิต และการจัดการผลผลิต – โรงเรียนจัดทำแผนความต้องการในแต่ละเดือน/ภาคการศึกษา และจัดทำแผนการผลิตด้านการเกษตรในรูปแบบที่เหมาะสมกับโรงเรียน ชุมชน ร่วมกับ วางแผนร่วมกับชุมชนในการผลิตร่วมกันให้สอดคล้องกับแผนความต้องการของโรงเรียน

1.3 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสุขาภิบาล

- สนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน เพื่อผลิตอาหารโปรตีน และนำผลผลิตที่ได้ใช้ประกอบอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับบริโภคเพียงพอครบตามเกณฑ์ความต้องการ โดยใช้เงินโครงการอาหารกลางวันที่ได้รับจัดซื้อ และถ้ามีผลผลิตเหลือให้จำหน่ายแก่บุคคลภายนอก นำเงินรายได้จัดตั้งกองทุนกิจกรรมปศุสัตว์ของโรงเรียน

- สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร ผลผลิตจากชุมชนที่เกิดขึ้น จำหน่ายให้กับโรงเรียนสำหรับประกอบอาหารให้นักเรียนได้บริโภคเพียงพอครบตามเกณฑ์ความต้องการ แบ่งปันแลกเปลี่ยนผลผลิตในชุมชน สร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน
- พัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ให้ถูกสุขลักษณะ จัดการฟาร์มและอนามัยสิ่งแวดล้อมการเลี้ยงสัตว์ให้เป็นมาตรฐาน GFM (Good Farm Management)
- ส่งเสริมการนำพันธุ์สัตว์พื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตทางการเกษตร อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพันธุ์สัตว์ และวัตถุดิบอาหารสัตว์ท้องถิ่น
- ส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืน เกษตรผสมผสาน การทำการเกษตรที่ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงสัตว์ การแปรรูปผลผลิต และการจัดการผลิตภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 VRIO ค้นหาศักยภาพของพื้นที่ บุคคล เพื่อให้เกิดการผลิตแบบยั่งยืน ส่งเสริมการสร้างมูลค่า สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ชุมชน เกิดเป็นสินค้าและบริการในท้องถิ่น

2. **จัดเวทีการมีส่วนร่วม (สร้างความรู้ความเข้าใจ - เกิดแผนผลิตชุมชนสนับสนุนโรงเรียน)** สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกร ชุมชน ชมรมศิษย์เก่า โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ในการผลิตทางการเกษตร ร่วมถึงสร้างร่วมมือ และการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. **สร้างกระบวนการเรียนรู้ (เพิ่มเติมความรู้)**

3.1 **ความรู้ด้านเทคนิค** (การเลี้ยง การแปรรูป ฯลฯ)

- ฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ พัฒนาทักษะด้านการเลี้ยงสัตว์ การสุขาภิบาล การแปรรูปผลผลิต เพื่อเพิ่มเติมความรู้ และทักษะการเลี้ยงที่เหมาะสม เชื่อมโยงกิจกรรมทางการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพิ่มเติมความรู้ให้แก่เกษตรกรพัฒนาทักษะการเลี้ยงที่เหมาะสม
- นักเรียนนำความรู้ และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ในโรงเรียนมาใช้เป็นผู้ช่วยของเกษตรกร จัดบันทึกข้อมูล จัดทำบัญชีครัวเรือน บัญชีฟาร์ม (บูรณาการเรียนรู้ออกจากโรงเรียนไปยังแปลงเกษตรรอบโรงเรียน) ครูกำกับติดตาม และประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน
- สนับสนุนการเรียนรู้ด้านการเกษตรของนักเรียน สร้างกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือทำงานในแปลงเกษตร ผ่านการจ้างงาน ช่วงนอกเวลาเรียน หรือวันหยุด ให้เกิดการเรียนรู้วิถีเกษตร เป็นพื้นฐานการอาชีพ การอยู่รอดในอนาคต

3.2 **ความรู้การบริหารจัดการ** (การบันทึกข้อมูล การจัดตั้งกองทุน ฯลฯ)

- ให้คำแนะนำ การจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง : ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ บัญชีฟาร์ม การจัดการผลผลิต ข้อมูลรายรับ - รายจ่าย การจัดทำรายงานผล การสรุปผล และวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตสัตว์แต่ละรุ่น
- สนับสนุนให้โรงเรียนมีศักยภาพ จัดตั้งกองทุนเพื่อการเลี้ยงสัตว์ของโรงเรียน และบริหารจัดการกองทุนให้เกิดความยั่งยืน โรงเรียนสามารถพึ่งตนเองในการเลี้ยงสัตว์รุ่นต่อ ๆ ไปได้
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการผลิตทางการเกษตรแบบยั่งยืน จัดให้กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เป็นประโยชน์ด้านการเรียนการสอนให้ครู นักเรียนได้รับประโยชน์โดยทั่วกัน ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการของโรงเรียน

4. ส่งเสริมการบริการความรู้

- กิจกรรมครูเยี่ยมบ้าน จัดกิจกรรมผู้ปกครองศึกษาดูงานที่โรงเรียน
- ส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการจัดการความรู้ ค้นคว้า รวบรวมความรู้ ข่าวสาร ตัวอย่างที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการปศุสัตว์ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์พื้นเมือง โดยจัดเก็บอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้ง่าย และนำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน ให้แก่ผู้สนใจต่อไปสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละที่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โรงเรียนเป็นต้นแบบของความสำเร็จในการบูรณาการ การร่วมมือของคนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ และสามารถถ่ายทอดความสำเร็จนั้นได้

ปฏิทินขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอน/กิจกรรม	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย
1) คัดเลือกโรงเรียน เกษตรกร เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อการสนับสนุน - ควรคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ศักยภาพการผลิต ความพร้อมในการดำเนินงาน	→											
2) จัดเวที สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกร ชุมชน และโรงเรียน - ชี้แจงแผน/งบประมาณสนับสนุน จัดทำแผนผลิตระดับโรงเรียน ชุมชนให้เหมาะสมกับช่วงเวลา สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน		→										
2) ฝึกอบรมให้ความรู้ เตรียมความพร้อมโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์การเลี้ยง พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ (ควรให้แล้วเสร็จภายในไตรมาส 2)			→									
3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมให้กับชุมชน โรงเรียน จัดการเลี้ยงดูสัตว์ และการป้องกันโรคระบาดสัตว์				→								
4) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การผลิตทางการเกษตร (แปลงเกษตรกรของโรงเรียนและชุมชน) - จัดนักเรียนเข้าทำกิจกรรมในโรงเรียน มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และฝึกทักษะ - สร้างกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือทำงานในแปลงเกษตรกรของชุมชน ผ่านการจ้างงาน ช่วงนอกเวลาเรียน หรือวันหยุด - บูรณาการกับกิจกรรมอื่น จัดแหล่งเรียนรู้ ขยายผลการเรียนรู้โรงเรียนสู่ชุมชน เชื่อมโยงการผลิตในแปลงเกษตรกรให้เอื้อประโยชน์				→								
5) สร้างกองทุนต่อเนื่อง จัดการผลผลิต รายงาน ประเมินผล ควบคุมการเงินโปร่งใส จัดการผลผลิต โดยเน้นสุขภาพอนามัยของนักเรียน				→								
6) ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์	→											

การบันทึกข้อมูลกิจกรรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์กำหนดให้โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริทุกแห่ง บันทึกข้อมูลกิจกรรมปศุสัตว์ โดยใช้แบบบันทึกที่กำหนดไว้ 4 กิจกรรม คือ

- 1) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมไก่ไข่
- 2) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมไก่เนื้อ
- 3) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมสัตว์ปีก (เปิดเทศ ไก่พื้นเมือง ไก่ลูกผสม)
- 4) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมสุกร

แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมปศุสัตว์

บันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จัดแสดงข้อมูลสรุปผลการเลี้ยงเพื่อการศึกษาเรียนรู้ ส่งบันทึกการสรุปผลการเลี้ยงให้กรมปศุสัตว์ทราบเมื่อจบรุ่นเลี้ยง การบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความผิดปกติ และส่งเสริมความสามารถในการพึ่งตนเอง

การจัดทำแผนปรับปรุงโรงเรียนเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียนฯ

โรงเรียน หรือคอกสัตว์ที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ควรซ่อมแซมปรับปรุงให้มีความมั่นคงแข็งแรง ถูกหลักสุขาภิบาลการป้องกันโรค สะดวกต่อการปฏิบัติงานของนักเรียน สำนักงานปศุสัตว์เขต/สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สํารวจสภาพโรงเรียน/คอกสัตว์ให้คำแนะนำซ่อมแซมปรับปรุง ระบุวิธีการดำเนินงาน แหล่งงบประมาณ โดยใช้เงินกองทุนกิจกรรมปศุสัตว์ของโรงเรียนหรืองบประมาณที่โรงเรียนจัดหาได้ดำเนินการก่อน หากไม่มีงบประมาณสนับสนุนจำเป็นต้องขอสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์ ให้จัดทำรายละเอียดข้อมูลพร้อมภาพถ่ายส่งกรมปศุสัตว์ เน้นความประหยัดและการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

ผลของโครงการฯ ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) การพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียน (พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา)
  - นักเรียน เด็ก และเยาวชน นอกกระบวนการศึกษา ได้รับประทานอาหารที่เพียงพอ ครบถ้วน ช่วยลดอัตราการขาดสารอาหาร ส่งเสริมให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี แข็งแรง สมวัย มีพัฒนาการตามวัย
  - นักเรียนได้รับความรู้วิธีการเกษตร ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถเลี้ยงดูและรู้จักการป้องกันโรคระบาดสัตว์ สามารถนำกลับไปปฏิบัติที่บ้านได้ เป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษาต่อ หรือเป็นอาชีพต่อไปในอนาคตได้
- 2) การส่งเสริมการผลิตอาหารและสร้างอาชีพแก่ผู้ปกครองในชุมชน

ชุมชนรอบโรงเรียนได้รับการพัฒนา มีแหล่งอาหาร เกิดอาชีพ สร้างรายได้ที่มั่นคง ส่งเสริมให้เกิดการผลิตแบบปลอดภัย เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งตนเอง พึ่งพากันในชุมชน และเป็นกำลังในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน สร้างความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน ชุมชน
- 3) การบริการความรู้การปศุสัตว์และเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียน
  - โรงเรียนสามารถวางแผนการผลิต การบริหารจัดการ กิจกรรมเกษตรกรของโรงเรียน รวมถึงบริหารจัดการผลผลิตที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ชุมชน
  - โรงเรียนมีเงินกองทุนเลี้ยงสัตว์หมุนเวียน ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องได้ และวางแผนการผลิตเนื้อสัตว์ให้เพียงพอ กับความต้องการของนักเรียน

ประมาณการผลผลิตจากการเลี้ยงสัตว์

- แม่ไก่ไข่ 1 ตัว ให้ไข่เฉลี่ย 280 - 300 ฟอง/ปี การเลี้ยงไก่ไข่ 50 แม่ ได้ไข่วันละประมาณ 35 - 40 ฟอง
- ไก่พื้นเมือง ให้ลูกไก่ปีละประมาณ 30 - 50 ตัว/แม่ เลี้ยงลูกไก่ 4 - 5 เดือน ได้น้ำหนัก 1.3 - 1.5 ก.ก./ตัว
- ไก่ 3 สายพันธุ์ ถ้าการจัดการเหมาะสม ขยายพันธุ์ให้ลูกไก่ปีละ 150 - 180 ตัว/แม่ เลี้ยงลูกไก่ 4 เดือน ได้น้ำหนัก 1.7 ก.ก./ตัว หรือจะรับประทานเป็นไข่ไก่ก็ได้
- เป็ดเทศ ให้ลูกเป็ดเทศปีละประมาณ 60 ตัว/แม่ เลี้ยงลูก 2 - 3 เดือน ได้น้ำหนัก 1.8 - 2.2 ก.ก./ตัว และมีข้อดีที่ทนทานต่อโรค เลี้ยงง่าย

การรายงานผลและข้อมูลของโรงเรียนโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารฯ

กิจกรรม	กำหนดส่ง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1. การบันทึกข้อมูลกิจกรรมปศุสัตว์		
1) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมไก่ไข่ (6 แบบ)		การเลี้ยงจบรุ่น
- แบบบันทึกการเลี้ยงไก่ไข่ประจำวัน		
- แบบบันทึกการเลี้ยงไก่ไข่ 1 รุ่นเลี้ยง (รายสัปดาห์)	✓	
- แบบแผนภูมิเส้นแสดงอัตราการไข่รายสัปดาห์	✓	
- แบบสรุปผลการเลี้ยงไก่ไข่ตลอดรุ่น	✓	
- แบบการคำนวณต้นทุนการผลิตไข่ไก่		
- แบบเปรียบเทียบผลการเลี้ยงไก่ไข่แต่ละรุ่น	✓	
2) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมไก่เนื้อ (2 แบบ)		การเลี้ยงจบรุ่น
- แบบบันทึกการเลี้ยงไก่เนื้อประจำวัน		
- แบบสรุปผลการเลี้ยงไก่เนื้อตลอดรุ่น	✓	
3) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมสัตว์ปีก (2 แบบ)		สิ้นเดือน ต.ค. , มี.ค.
- แบบบันทึกการเลี้ยงสัตว์ปีกประจำวัน		
- แบบสรุปผลการเลี้ยงสัตว์ปีก รายเดือน	✓	
4) แบบบันทึกข้อมูลกิจกรรมสุกร (2 แบบ)		สิ้นเดือน ต.ค. , มี.ค.
- แบบบันทึกการเลี้ยงสุกรประจำวัน		
- แบบสรุปผลการเลี้ยงสุกร รายเดือน	✓	
2. การรายงานผลกิจกรรมปศุสัตว์ในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ		ร.ร. / สนง.ปศจ.
- ผลงานเทอมต้น (พฤษภาคม - กันยายน)	✓	ภายใน 30 ตุลาคม
- ผลงานเทอมปลาย (ตุลาคม - มีนาคม)	✓	ภายใน 15 มีนาคม
3. รายงานแผนการปรับปรุงโรงเรียน/คอกสัตว์	✓	ภายใน 1 มีนาคม
		สนง.ปศจ./สนง.ปศข.

สถานที่ส่ง

กองงานพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กรมปศุสัตว์

69/1 ถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

e-mail : rosedld@gmail.com หรือ rosedld@hotmail.com

ที่	จังหวัด	พื้นที่เป้าหมาย (รร./แห่ง) ปีการศึกษา 2564						รร. รวม	นักเรียน (คน)	เป้าหมาย 2567	เบี้ยเลี้ยง	ส่งเสริมการเรียนรู้			สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม สส.การผลิตแบบยั่งยืนฯ					กิจกรรมแก้ไขพระราชทาน				รวม งบประมาณ	
		ดชด.	สพฐ.	กทม.	เอกชน	อปท.	ศศช.					รร.	อบรม	ว.เกษตร	รร	ราย	อบรม	ว.เกษตร	ว.ก่อสร้าง	รร. ปีที่ 1	รร.ปีที่ 2	อบรม	ว.เกษตร		
35	ราชบุรี	2	-	-	-	-	2	469	2	1,000	-	-	-	2		2,000	16,000	2,000					21,000		
36	กาญจนบุรี	14	1	-	-	-	15	2,296	15	7,500	10	5,000	20,000	5	5	5,000	45,000	5,000					87,500		
37	เพชรบุรี	3	-	-	-	-	3	554	3	1,500	1	500	2,000	2	5	2,000	21,000	2,000					29,000		
38	ประจวบคีรีขันธ์	8	1	-	-	-	9	1,275	9	4,500	6	3,000	12,000	3	5	3,000	29,000	3,000					54,500		
39	สุราษฎร์ธานี	4	-	-	-	-	4	601	4	2,000	2	1,000	4,000	2	5	2,000	21,000	2,000					32,000		
40	นครศรีธรรมราช	3	3	-	-	-	6	552	6	3,000	3	1,500	6,000	2	5	2,000	21,000	2,000		1	1,000	3,000	39,500		
41	ชุมพร	7	1	-	-	-	8	1,005	8	4,000	5	2,500	10,000	1	5	1,000	13,000	1,000		2	2,000	6,000	39,500		
42	ระนอง	-	-	-	-	1	1	275	1	500	-	-	-	1		1,000	8,000	1,000			-	-	10,500		
43	กระบี่	1	-	-	-	-	1	85	1	500	-	-	-	1		1,000	8,000	1,000			-	-	10,500		
44	ตรัง	2	-	-	-	-	2	212	2	1,000	-	-	-	2		2,000	16,000	2,000			-	-	21,000		
45	พังงา	-	1	-	-	-	2	87	1	500	-	-	-	1		1,000	8,000	1,000			-	-	10,500		
46	พัทลุง	1	-	-	-	-	1	114	1	500	-	-	-	-		-	-	-		1	1,000	3,000	4,500		
47	สงขลา	10	-	-	2	-	12	2,928	12	6,000	7	3,500	14,000	3	5	3,000	29,000	3,000		2	-	-	58,500		
48	สตูล	2	-	-	-	-	2	148	2	1,000	-	-	-	-	-	-	-	-		2	-	2,000	3,000		
49	ปัตตานี	1	2	-	5	-	8	4,433	8	4,000	-	-	-	2	5	2,000	21,000	2,000		6	-	-	29,000		
50	ยะลา	6	-	-	2	-	8	1,619	8	4,000	-	-	-	1	5	1,000	13,000	1,000		7	-	-	19,000		
51	นราธิวาส	5	17	-	10	-	32	15,080	32	16,000	-	-	-	2	5	2,000	21,000	2,000		30	-	-	41,000		
	รวม 51 จ.	222	239	29	20	39	282	831	136,909	500	250,000	250	125,000	500,000	199	200	199,000	1,792,000	199,000		47	4	4,000	14,000	3,083,000

กิจกรรมแก้ไขพระราชทาน

- ร.ร. ปีที่ 1 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จาก สำนักงาน กปร.

ตารางที่ 1 แสดงงบประมาณโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ปีงบประมาณ 2567 (ต่อ)

ที่	สงน.ปศข.	พื้นที่เป้าหมาย (รร./แห่ง)						รร. รวม	นักเรียน (คน)	เป้าหมาย 2565	เบี้ยเลี้ยง
		ดชด.	สพฐ.	กทม.	เอกชน	อปท.	ศศช.				
1	เขต 1	-	17	29	-	-	46	30,094	7	3,500	
2	เขต 2	19	23	-	-	-	42	5,743	42	21,000	
3	เขต 3	24	7	-	-	-	31	3,715	31	15,500	
4	เขต 4	29	49	-	-	21	99	15,811	77	38,500	
5	เขต 5	51	77	-	-	6	326	31,142	149	74,500	
6	เขต 6	30	40	-	1	11	171	18,671	79	39,500	
7	เขต 7	27	2	-	-	-	29	4,594	29	14,500	
8	เขต 8	18	5	-	-	1	25	2,931	24	12,000	
9	เขต 9	24	19	-	19	-	62	24,208	62	31,000	
	รวม	222	239	29	20	39	282	831	136,909	500	250,000

